

Wpływ zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży online na ryzyko wiktylizacji zjawiskiem groomingu

Marta Dąbrowska

Katedra Prawa Karnego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Artykuł dotyczy problematyki zależności między zachowaniami ryzykownymi podejmowanymi przez dzieci i młodzież online a ryzykiem wiktylizacji zjawiskiem groomingu. W części wstępnej dokonano przeglądu nielicznych dostępnych badań w tym obszarze. Następnie poddano analizie wyniki badań własnych, poświęconych wiktylizacji zjawiskiem groomingu, przeprowadzonych metodą sondażu diagnostycznego w grupie 423 dzieci w wieku 13–16 lat. Wyniki zrealizowanych badań potwierdziły, że wśród młodych ludzi podejmujących określone zachowania ryzykowne online odsetek wiktylizacji zjawiskiem groomingu jest wyższy niż w przypadku tych, które tych zachowań nie podejmują. Ponadto stwierdzono, że odsetek badanych doświadczających wiktylizacji rośnie wraz z liczbą podejmowanych typów zachowań ryzykownych.

SŁOWA KLUCZOWE: GROOMING, WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA, ZACHOWANIA RYZYKOWNE DZIECI I MŁODZIEŻY

Wstęp

W dzisiejszym świecie życie młodych ludzi nierozłącznie związane jest z internetem. Wraz z rozwojem technologii cyberprzestrzeń w sposób zupełnie naturalny stała się miejscem podejmowania przez nich codziennych aktywności na równi ze światem realnym. Wynika to z tego, że dzieci i młodzież są „cyfrowymi tubylcami” – nowe media od najmłodszych lat są dla nich integralną częścią świata (Byron, 2008). Z perspektywy młodych ludzi nie sposób już w zasadzie mówić o odrębności rzeczywistości online i offline (CEOP, 2010). Pyżalski podkreśla, że w porównaniu z zagrożeniami wynikającymi z korzystania przez dzieci i młodzież z tzw. mediów tradycyjnych

(np. telewizji) w przypadku internetu „potencjalne ryzyko staje się bardziej powiązane z aktywnością własną młodego człowieka. To jego działanie lub zaniechanie zwiększa prawdopodobieństwo wiktyimizacji” (Pyżalski, 2013, s. 99). W przypadku młodych ludzi szczególnym rodzajem takich aktywności są zachowania ryzykowne online, czyli „takie działania podejmowane przez młodych ludzi online, które są zagrażające dla nich lub innych osób” (Pyżalski, 2013, s. 100). Należy jednocześnie zauważyć, że zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży nie są zjawiskiem właściwym jedynie światu wirtualnemu. Termin *zachowania ryzykowne* obejmuje swym zakresem znaczeniowym wszelkie zachowania niezgodne z normami społecznymi, które stanowią zagrożenie dla zdrowia fizycznego lub psychicznego, a także prawidłowego rozwoju jednostki (Klonowska, 2016). Katalog zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży jest otwarty i ciągle aktualizowany w związku z pojawianiem się nowych zagrożeń oraz zachowań dysfunkcyjnych w miarę rozwoju cywilizacyjnego (Klonowska, 2016). Wraz z upowszechnieniem dostępu do internetu pojawiła się zatem nowa kategoria zachowań ryzykownych, możliwa do wyodrębnienia ze względu na miejsce ich podejmowania – zachowania ryzykowne online. Za wyodrębnieniem tych zachowań przemawia także ich specyfika – w piśmiennictwie podkreśla się na podstawie wyników badań – że w świecie wirtualnym możemy być bardziej skłonni do podejmowania pewnych nietypowych zachowań wykraczających poza uwarunkowania wynikające z cech naszej osobowości (Whittle, Hamilton-Giachritsis, Beech, Collings, 2013).

Ryzykowne zachowania młodych ludzi online mogą przyjmować różne formy. W piśmiennictwie wyróżnia się m.in.:

- udostępnianie swoich danych lub zdjęć w internecie w sposób publicznie widoczny (Marcum, Ricketts, Higgins, 2010; Ybarra, Mitchell, Finkelhor, Wolak, 2007),
- podawanie nieznajomym swoich danych w internecie (Livingstone, Helsper, 2007, 2010; Ybarra i in., 2007),
- nawiązywanie kontaktu przez internet z nieznajomymi – zawieranie znajomości w internecie (Livingstone, Helsper, 2007; Ybarra i in., 2007),
- dodawanie do list kontaktów lub książek adresowych osób nieznajomych lub poznanych w internecie (Livingstone, Helsper, 2010; Ybarra i in., 2007),
- spotykanie się w świecie rzeczywistym z osobami poznanymi w internecie (Livingstone, Helsper, 2007; Ybarra i in., 2007),
- angażowanie się w rozmowy na tematy związane z seksem przez internet (Ybarra i in., 2007),

- eksperymentowanie z internetową tożsamością – udawanie kogoś, kim nie jest się w rzeczywistości (Livingstone, Helsper, 2010),
- nękanie innych w internecie, zamieszczanie obraźliwych komentarzy lub wpisów (Ybarra i in., 2007).

Specyfika internetu, a zwłaszcza jego anonimowość, eksterytorialność, globalność i powszechność dostępu powoduje, że jest on nie tylko środowiskiem skłaniającym do podejmowania swoistych zachowań ryzykownych, ale także doskonałym miejscem dla rozwoju wszelkiej przestępczości, której ofiarami mogą paść młodzi ludzie (Adamski, 2003). To właśnie upowszechnienie dostępu do internetu umożliwiło dynamiczny rozwój zjawiska *groomingu* online, polegającego na nawiązywaniu kontaktu z dzieckiem za pośrednictwem nowych mediów w celu wykorzystania seksualnego. Rzeczywistość wirtualna umożliwia bowiem budowanie relacji o charakterze seksualnym, a także wyrażanie zachowań seksualnych, które nigdy nie mogłyby mieć miejsca w świecie realnym (Martellozo, 2012).

Literatura dotycząca zjawiska *groomingu*, a zwłaszcza jego uwarunkowań, jest relatywnie niewielka. Jest to zagadnienie niezwykle złożone i wciąż brakuje rzetelnej wiedzy empirycznej popartej badaniami naukowymi. Bardzo niewielką liczbę badań należy odnotować zwłaszcza na gruncie polskiej wiktymologii. W dostępnych opracowaniach wskazuje się jednak na związek między zachowaniami ryzykownymi podejmowanymi przez dzieci i młodzież online a ryzykiem wiktymizacji zjawiskiem *groomingu*.

W drugiej edycji badania *Youth Internet Safety Survey* (YISS), przeprowadzonego w 2005 roku w USA, wyróżniono dziewięć zachowań ryzykownych online podejmowanych przez dzieci i młodzież w wieku 10–17 lat (Ybarra i in., 2007). Wyniki badań sugerują, że istnieje związek między liczbą podejmowanych przez młodych ludzi zachowań ryzykownych a prawdopodobieństwem wiktymizacji zjawiskiem *groomingu* (Ybarra i in., 2007). Wśród badanych ryzyko to zwiększało się bowiem wraz z liczbą podejmowanych zachowań ryzykownych. Młodzi ludzie angażujący się w cztery lub więcej typów takich zachowań zgłaszali wiktymizację wskutek interakcji w internecie 11 razy częściej niż pozostali. Ponadto wskazano, że zachowania, takie jak nawiązywanie kontaktów w internecie na rozliczne sposoby, angażowanie się w rozmowy o zabarwieniu seksualnym z nieznanymi lub posiadanie wielu nieznanymi w rzeczywistości osób na listach internetowych znajomych, są powiązane ze znacznym wzrostem ryzyka wiktymizacji. Jednocześnie zauważono, że samo zamieszczanie w internecie swoich danych w sposób publicznie widoczny nie powinno

być uznawane za zachowanie ryzykowne, bowiem nie zwiększa prawdopodobieństwa wiktylizacji (Ybarra i in., 2007).

Dokonując kompleksowej analizy wyników pierwszej (zrealizowanej w 2000 roku) oraz drugiej edycji YISS, a także wyników badania *National Juvenile Online Victimization*, przeprowadzonego w latach 2001–2002 wśród przedstawicieli organów ścigania, Wolak, Finkelhor, Mitchell i Ybarra (2008) potwierdzili powyższe ustalenia. Podkreślono jednak, w odniesieniu do publicznego udostępniania w internecie swoich danych przez młodych ludzi, że jest to zjawisko częste, a ponieważ generalnie na podstawie zjawisk powszechnych niemożliwe jest wyciąganie jednoznacznych wniosków o zjawiskach relatywnie rzadkich, nie powinno dziwić, że nie odnaleziono związków między tym zachowaniem ryzykownym a wiktylizacją online. Jednocześnie wskazano, że tworzenie publicznie widocznych profili lub udostępnianie swoich zdjęć w internecie wpływa na liczbę otrzymywanych propozycji rozmowy ze strony osób nieznanymi, ale nie powoduje wzrostu nawiązywania kontaktów opisywanych jako niekomfortowe lub powodujące lęk. Zaznaczono jednak, że do interpretacji uzyskanych wyników należy podchodzić z rozwagą, ponieważ istnieje wiele potencjalnych zagrożeń związanych z udostępnianiem poszczególnych rodzajów informacji (Wolak i in., 2008).

Wywiady przeprowadzone z dziećmi i rodzicami w 2010 roku w ramach projektu EU Kids Online II, obejmującego 25 państw Unii Europejskiej, oprócz wielu danych dotyczących zagrożeń oraz korzyści związanych z korzystaniem z internetu przez młodych ludzi, dostarczyły także danych dotyczących pewnych zachowań ryzykownych. Z badań przeprowadzonych w ramach projektu w Polsce wynika, że dzieci eksperymentujące z tożsamością w internecie znacznie częściej doświadczają ekspozycji na niestosowne dla nich treści jawnie związane z seksem lub z podtekstem seksualnym (Kirwil, 2011). Natomiast z analizy danych uzyskanych we wszystkich państwach wynika, że podejmowanie przez młodych ludzi zachowań ryzykownych zarówno online, jak i offline wiąże się ze wzrostem ryzyka otrzymania wiadomości o charakterze seksualnym o około 50% wraz z każdą podejmowaną tego typu aktywnością (Livingstone, Görzig, 2014).

Przytoczone źródła sygnalizują istnienie związku między zachowaniami ryzykownymi podejmowanymi przez młodych ludzi w internecie a wiktylizacją zjawiskiem *groomingu*. Wyniki badań wskazują, że pewne zachowania zwiększają ryzyko wiktylizacji online. Wnioski te jednak nie są jednoznaczne, ponadto nie zostały w sposób wystarczający udowodnione odpowiednią liczbą rzetelnych badań (Wolak i in., 2008).

Za podjęciem dalszych badań w tym przedmiocie przemawia zarówno doniosłość społeczna problematyki *groomingu*, jak i skala samego zjawiska, szacowana na podstawie wyników ankietowych badań wiktyimizacyjnych zrealizowanych w ostatnich latach w Polsce. Z danych uzyskanych w projekcie badawczym „Wiktyimizacja Dzieci i Młodzieży. Doświadczenia młodych Polaków”, przeprowadzonym w latach 2009 i 2010 w grupie młodzieży w wieku 15–18 lat przez internetową agencję badawczą Gemius Polska na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje (obecnie Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, FDSD) wynika, że 7% ankietowanych w ciągu roku poprzedzającego badanie zawarło w internecie znajomość, w wyniku której próbowano wykorzystać ich do celów seksualnych (Sajkowska, 2011). Nieco mniejsze wskaźniki stwierdzono w projekcie badawczym „Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci” zrealizowanym przez FDSD w 2012 roku we współpracy z agencją badawczą Millward Brown wśród dzieci i młodzieży w wieku 11–17 lat. Spośród badanych 5,1% przyznało, że zdarzyło im się zawrzeć w internecie znajomość, w wyniku której próbowano namówić ich do zachowań o charakterze seksualnym, z czego 3,3% zadeklarowało, że miało to miejsce w ciągu roku poprzedzającego badanie (Włodarczyk, Sajkowska, 2013).

Skalę podejmowania przez młodych ludzi zachowań ryzykownych w internecie obrazują natomiast wyniki ogólnopolskiego badania „Nastolatki 3.0”, koordynowanego przez instytut badawczy NASK, przeprowadzonego w ogólnopolskiej próbie dzieci i młodzieży przez Fundację Pedagogium we współpracy z Ośrodkiem Sondaży Społecznych „Opinia” we wrześniu 2016 roku. Spośród dzieci i młodzieży zapytanych o kwestię stosowanych przez nie ustawień profilowych na portalach społecznościowych, aż 21,9% odpowiedziało, że nie widzi potrzeby ograniczania dostępu do swoich danych osobowych i informacji umieszczonych na profilach portali społecznościowych. Należy przy tym zauważyć, że na nieograniczenie swojej prywatności w sposób świadomy decyduje się 5,2% całej próby (NASK, 2016). Podjęcie jeszcze dalej idącego zachowania ryzykownego, polegającego na bezpośrednim spotkaniu z osobą dorosłą spotkaną w internecie, deklaruje natomiast 23,1% respondentów (NASK, 2016).

Z przedstawionego zestawienia wyników wybranych badań przeprowadzonych na gruncie polskiej wiktyimologii wynika, że odsetek doświadczeń związanych z *groomingiem* wśród młodych ludzi jest znaczący. Co więcej, podejmowanie przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych nie należy do rzadkości. Poruszana w niniejszym artykule problematyka dotyczy zatem znacznej grupy młodych ludzi.

Badania własne

Cel opracowania, problem badawczy oraz analizowane zmienne

Celem artykułu jest zbadanie zależności między podejmowanymi przez dzieci i młodzież zachowaniami ryzykownymi online a wiktylizacją zjawiskiem *groomingu*. Analiza przedstawionych wyżej wyników badań stanowiła asumpt do podjęcia własnej, ponownej analizy danych uzyskanych w badaniach własnych, zrealizowanych w 2014 r., w kontekście wskazanej problematyki. Problem badawczy sformułowano w formie pytania o następującej treści: czy podejmowanie zachowań ryzykownych w internecie przez dzieci i młodzież zwiększa ryzyko wiktylizacji zjawiskiem *groomingu*? W zakresie operacjonalizacji podstawowych pojęć, wśród zachowań ryzykownych wyróżniono: udostępnianie swoich danych (np. płci, wieku, miejsca zamieszkania, adresu e-mail itp.) w sposób publicznie widoczny w ramach korzystania z usług internetowych (portale społecznościowe, blogi, komunikatory i inne), nawiązanie kontaktu z osobą nieznaną w internecie wskutek odpowiedzi na propozycję rozmowy otrzymaną od tej osoby, podanie swoich danych lub informacji na swój temat przez internet osobie nieznanemu, natomiast jako formy wiktylizacji zjawiskiem *groomingu* wskazano: otrzymanie od osoby poznanej w internecie propozycji spotkania w świecie rzeczywistym (która to propozycja niekoniecznie na tym etapie musi być równoznaczna z nagabywaniem seksualnym, jednak wydaje się, że część z takich propozycji może stanowić pierwszy etap *groomingu*), doświadczenie zainicjowanej przez osobę poznaną w internecie próby rozmowy lub rozmowy na tematy związane z seksem, otrzymanie przez internet od osoby nieznanemu propozycji o charakterze seksualnym. Umieszczenie w kategorii doświadczeń wiktylizacyjnych otrzymania propozycji spotkania od osoby poznanej w internecie wymaga wyjaśnienia, bowiem na podstawie uzyskanych danych niemożliwe jest określenie, jaka część propozycji pochodziła od rówieśników, a jaka – od dorosłych, oraz jakie były intencje tych osób. Niezależnie od odpowiedzi na te pytania, zdecydowano się wskazać takie doświadczenie jako jedną z form wiktylizacji zjawiskiem *groomingu*, bowiem to właśnie złożenie takiej propozycji, pod pewnymi warunkami (których wystąpienie bądź nie jest niemożliwe do stwierdzenia na podstawie zebranych danych), stanowi istotę przestępstwa *groomingu* stypizowanego w art. 200a § 1 Kodeksu karnego (kk).

Po dokonaniu operacjonalizacji pojęć postawiono następującą hipotezę badawczą: wraz ze wzrostem liczby podejmowanych przez małych zachowań

ryzykownych rośnie także odsetek dzieci, które doświadczyły różnych form wiktylizacji zjawiskiem *groomingu*.

Metodologia i charakterystyka próby badawczej

Dane poddane analizie zostały uzyskane w badaniu zrealizowanym w ramach pracy magisterskiej, przygotowanej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem dr hab. Ewy M. Guzik-Makaruk, prof. UwB, obronionej w lipcu 2014 roku. Ponieważ ogólny problem badawczy dotyczył obrazu wiktylizacji przestępstwem *groomingu* w Polsce, posłużono się metodą badawczą pozwalającą na uzyskanie danych dotyczących zachowań potencjalnych ofiar i sprawców. Wymagania te spełnia sondaż diagnostyczny, który jest jednocześnie jedną z najpopularniejszych form badań stosowanych w empirycznych naukach prawnych. Za najbardziej odpowiednią i efektywną technikę badawczą w kontekście postawionych celów i hipotez uznano natomiast wywiad przeprowadzany według standaryzowanego kwestionariusza, czyli ankietę. Badanie zrealizowano w maju 2014 roku w Państwowym Gimnazjum nr 5 w Białymstoku. Miało ono charakter anonimowy, a wzięcie w nim udziału było dobrowolne. W badaniu uczestniczyło ogółem 423 uczniów w wieku 13–16 lat, jednak w ramach pracy magisterskiej, z uwagi na sposób sformułowania hipotez badawczych, przedstawiono jedynie wyniki dotyczące uczniów w grupie wiekowej 13–15 lat. W ramach niniejszego opracowania, analizie poddane zostaną natomiast dane uzyskane w całej badanej populacji, czyli w grupie wiekowej 13–16 lat. Wyniki 12 kwestionariuszy wykluczono z analizy ze względu na brak oznaczenia przez respondentów podstawowych informacji, takich jak płeć i wiek, co powoduje ich nieprzydatność do szczegółowej analizy. Podsumowując, analizie poddano wyniki 411 kwestionariuszy, które zostały co do zasady prawidłowo wypełnione przez grupę respondentów odpowiadającą założeniom badawczym autorki. Niektóre z nich zawierają wprawdzie drobne błędy, polegające na zaznaczeniu w odpowiedzi na jedno pytanie rubryk „tak” oraz „nie” jednocześnie. Uznano jednak, że nie jest konieczne odrzucanie na podstawie jednej błędnie udzielonej odpowiedzi całego kwestionariusza, natomiast wystarczające wydaje się wykluczenie pojedynczych pytań obarczonych błędem z materiału do analizy (w wyniku czego odpowiedzi na poszczególne pytania mogą nie sumować się do 100%).

W grupie badanej (N = 411) znalazło się 53% dziewczyn oraz 47% chłopców.

Wyniki

Należy zaznaczyć, że do realizacji badań i opracowania uzyskanych rezultatów przystąpiono z pełną świadomością, że ich charakter, zakres, jak również przedstawione ograniczenia badawcze nie pozwalają na jednoznaczne zweryfikowanie hipotezy badawczej. Analiza wyników badań stanowi jedynie próbę odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Ze względu na niewielką grupę badaną i mało rozbudowany kwestionariusz ankiety wnioski wyciągnięte na podstawie uzyskanych wyników nie mogą być traktowane jako jednoznaczne. Ukazane prawidłowości mogą jedynie sygnalizować występowanie pewnych zjawisk, co znajduje zresztą odzwierciedlenie w wynikach dotychczasowych badań, przedstawionych we wstępnej części pracy.

Do podejmowania zachowania ryzykownego polegającego na udostępnianiu swoich danych (np. płci, wieku, miejsca zamieszkania, adresu e-mail itp.) w sposób publicznie widoczny w ramach korzystania z usług internetowych (portale społecznościowe, blogi, komunikatory i inne) przyznało się 49% respondentów (33% zaprzeczyło, natomiast 18% nie potrafiło określić, jak wyglądają ich ustawienia prywatności). Kontakt z osobą nieznaną w internecie (wskutek odpowiedzi na propozycję rozmowy otrzymaną od tej osoby) nawiązało 51% badanych. Kolejne zachowanie ryzykowne, polegające na podawaniu swoich danych lub informacji na swój temat przez internet osobie nieznanemu, było udziałem 26% respondentów.

Wśród form wiktylizacji zjawiskiem *groomingu* odnotowano 38% przypadków otrzymania od osoby poznanej w internecie propozycji spotkania w świecie rzeczywistym. Do tego, że osoba poznana przez internet rozmawiała lub próbowała rozmawiać z respondentem na tematy związane z seksem przyznało się 21% z nich. Natomiast najdalej idące w skutkach doświadczenie polegające na otrzymaniu przez internet od osoby nieznanemu w rzeczywistości propozycji o charakterze seksualnym stało się udziałem 16% badanych.

Aby uzyskać odpowiedź na pytanie badawcze, odpowiedzi respondentów podzielono na trzy grupy. Kryterium podziału była liczba zachowań ryzykownych, jakich podejmowanie deklarowali. Do podejmowania wszystkich trzech zachowań ryzykownych, o które zapytano respondentów, przyznało się 17% z nich. Dwadzieścia procent badanych zadeklarowało podjęcie dwóch ze wskazanych typów zachowań ryzykownych, natomiast najliczniejsza grupa – 35% małoletnich – podjęła w swoim życiu jedno z przedstawionych zachowań. Grupa respondentów, którzy nigdy nie podjęli żadnego zachowania ryzykownego stanowiła 18% całej próby. Zaledwie

10% respondentów nie przydzielono do żadnej z tych grup, tym samym wykluczając ich odpowiedzi z analizy, ponieważ na pytanie o publiczne udostępnianie swoich danych udzielili oni odpowiedzi „nie jestem pewien/pewna”, w związku z czym nie można było jednoznacznie stwierdzić, ile zachowań ryzykownych podjęli ci młodzi ludzie.

Tabela. Doświadczenia wiktyimizacyjne związane z zachowaniami ryzykownymi online podejmowanymi przez badane nastolatki

Liczba podejmowanych typów zachowań ryzykownych, o które zapytano badanych	Doświadczenia wiktyimizacyjne					
	Czy kiedykolwiek otrzymałeś od osoby poznanej w internecie propozycję spotkania w świecie rzeczywistym?		Czy kiedykolwiek osoba poznana przez internet rozmawiała lub próbowała rozmawiać z tobą na tematy związane z seksem?		Czy kiedykolwiek otrzymałeś przez internet od osoby, której nie spotkałeś w rzeczywistości, propozycję o charakterze seksualnym?	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
3	78%	22%	51%	49%	33%	65%
2	58%	42%	31%	69%	20%	80%
1	28%	72%	16%	84%	12%	88%
0	16%	84%	11%	89%	11%	88%

Źródło: badanie własne.

Z przedstawionego zestawienia wynika, że odsetek wiktyimizacji różnymi formami zachowań, które można zakwalifikować jako stanowiące zjawisko *groomingu*, jest najwyższy w grupie badanych, którzy przyznali się do podejmowania wszystkich trzech zachowań ryzykownych. Wiktyimizacja maleje wraz ze spadkiem liczby podejmowanych zachowań ryzykownych. Ponadto należy wskazać, że wśród badanych deklarujących, że nie podejmują żadnych zachowań ryzykownych lub podejmują tylko jedno ze wskazanych, odsetek wiktyimizacji w przypadku wszystkich trzech wskazanych doświadczeń wiktyimizacyjnych był niższy niż stwierdzony dla całości próby.

Wnioski

Wyniki badań własnych potwierdzają istnienie związku między podejmowaniem przez młodych ludzi zachowań ryzykownych a wiktylizacją zjawiskiem *groomingu*. Ryzyko wiktylizacji wzrasta wraz z liczbą podejmowanych typów zachowań ryzykownych.

Badania potwierdziły dotychczasowe rezultaty opisane we wskazanym piśmiennictwie. Z uwagi na wciąż niewielką ilość danych w tym zakresie wydaje się, że potwierdzenie dostępnych rezultatów ma szczególne znaczenie.

Ponadto należy wskazać, że przeprowadzone przez autorkę niniejszego opracowania badania mają charakter pilotażowy. Wskazane jest przeprowadzenie badań obejmujących większy wachlarz zachowań ryzykownych w reprezentatywnej, ogólnopolskiej próbie dzieci w wieku 13–16 lat. Jest to istotne zwłaszcza z punktu widzenia problematyki zapobiegania zjawisku *groomingu*.

E-mail autorki: martaa.dabrowska@tlen.pl.

Bibliografia

- Adamski, A. (2003). Karnoprawna ochrona dziecka w sieci Internet. *Prokuratura i Prawo*, 9, 59–75.
- Byron, T. (2008). *Safer children in a digital world: The report of the Byron Review*. Pobrane z: http://dera.ioe.ac.uk/7332/7/Final%20Report%20Bookmarked_Redacted.pdf.
- Child Exploitation and Online Protection Centre (2010). *Strategic Overview 2009–2010*. Pobrane z: [https://www.ceop.police.uk/Documents/Strategic_Overview_2009-10_\(Unclassified\).pdf](https://www.ceop.police.uk/Documents/Strategic_Overview_2009-10_(Unclassified).pdf).
- Kirwil, L. (2011). Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9–16 lat i ich rodziców. Warszawa: SWPS – EU Kids Online - PL.
- Klonowska, I. (2016). Psychopedagogiczne i kryminologiczne aspekty zachowań ryzykownych młodzieży. *Resocjalizacja polska*, 11/2016, 84–85.
- Livingstone, S., Görzig, A. (2014). When adolescents receive sexual messages on the internet: explaining experiences of risk and harm. *Computers in Human Behavior*, 33, 8–15. DOI: 10.1016/j.chb.2013.12.021.

- Livingstone, S., Helsper, E. J. (2007). Taking risks when communicating on the internet: The role of offline social-psychological factors in young people's vulnerability to online risks. *Information, Communication and Society*, 10(5), 619–643, DOI: 10.1080/13691180701657998.
- Livingstone, S., Helsper, E. J. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the internet: The role of online skills and internet self-efficacy. *New Media & Society*, 12(2), 309–329., DOI: 10.1177/1461444809342697.
- Marcum, C. D., Ricketts, M. L. Higgins, G. E. (2010). Assessing sex experiences of online victimization: An examination of adolescent online behaviors utilizing Routine Activity Theory. *Criminal Justice Review*, 35(4), 412–437. DOI: 10.1177/0734016809360331.
- Martellozo, E. (2012). *Online Child Sexual Abuse: Grooming, Policing and Child Protection in a Multi-Media World*. Nowy Jork: Routledge.
- NASK (2016). *Nastolatki 3.0. Wybrane wyniki ogólnopolskiego badania uczniów w szkołach*. Pobrane z: <http://akademia.nask.pl/badania/RAPORT%20-%20Nastolatki%203.0%20-%20wybrane%20wyniki%20bada%C5%84%20og%C3%B3lnopolskich.pdf>.
- Pyżalski, J. (2013) Rodzina i szkoła a przeciwdziałanie zaangażowaniu młodych ludzi w ryzykowne zachowania online. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(1), 99–109.
- Sajkowska, M. (2011). Doświadczenia wiktyimizacyjne młodych Polaków – raport z badań. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 10(2), 77–98.
- Whittle, H. C., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A. Collings, G. (2013). A Review of young people's vulnerabilities to online grooming. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 62–70.
- Włodarczyk, J., Sajkowska, M. (2013). Wykorzystywanie seksualne dzieci. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(3), 82–100.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. i Ybarra, M. (2008). Online “Predators” and their Victims: Myths, Realities and Implications for Prevention and Treatment. *American Psychologist*, 63, 111–128.
- Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Wolak, J. (2007). Internet Prevention Messages: Targeting the Right Online Behaviors. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 161(2), 138–145. DOI:10.1001/archpedi.161.2.138D.

The impact of youth risky behaviors online on the risk of grooming victimization

The purpose of this article is to examine the associations between risk behaviors of children and adolescents online and the risk of victimization of grooming. The preliminary section reviewed the few studies available in this area. Then article concerns on the results of the survey on the victimization of grooming, conducted in a group of 423 children in the age group 13–16.

The results of the study confirm that young people who take more risky behaviors on the Internet are more likely to experience grooming victimization than those who do not. In addition, it was noted that the proportion of victims experiencing grooming increases with the number of risky behaviors.

KEYWORDS: GROOMING, CHILD SEXUAL ABUSE, YOUTH RISKY BEHAVIORS

Cytowanie:

Dąbrowska, M. (2016). Wpływ zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży online na ryzyko wiktyimizacji zjawiskiem groomingu. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 15(4).

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.